

SZOMJÚSÁG FÖLDJE

BEDER ISTVÁN

Augusztus második szombatján, e végzetterhes napon nagyanyám négy pár jércét vitt a piacra. Violával azt találgattuk, mit hoz nekünk ajándékba.

Kilenc óra tájt ugatni kezdtek a kutyák. Öregapám mérgére bevágódott Imolya. Ügyvédi fölszólítást kotorászott elő a táskájából, és asztmás sípolással olvasni kezdte:

„Tisztelt Uram!

Amint tudni méltóztatik, bikája a kellő óvintézkedések hiánya folytán meghágtá Dallos Dezső vágómarháit. Kérem, szíveskedjék a tetemes kárt negyvennyolc órán belül megtéríteni. Ellenkező esetben ügyfelem kénytelen lesz bíróság útján...”

Eddig ért az olvasásban, amikor a tehénistálló ajtajában megpillantottuk a tettést. Kötele rojtokban lógott a nyakán. Körülfutotta az udvart, majd fejét leszegve egyenesen felénk tartott. A kézbesítő a kamra falához lapulva próbált eliszkolni. Annyi ideje már nem volt, hogy a veranda lengőajtaját elérje, fölugrott az udvari padra, onnan meg az asztra, s elkapta a körtefa legalsó ágát.

– Hóhe, hó!

– Ne kiabáljon rá, mert még jobban fölingerli! – csitította nagyapa, miközben maga is hátrált egy keveset.

A Nérő körülnyargalásza az asztalt, majd a szarvával gyújtóst kezdett belőle aprítani.

Nagynéném a nyári konyha ajtomélyedésében lapult meg. Kihez menekültem volna, ha nem őhózzá? Nyakamat átölelve halk kuncogással mondta:

– Ugyancsak be van tojva a kézbesítő úr. Majom módjára lóg az ágon. És ez a gyáva, nyimnyám alak akarna engem oltár elé vezetni?

Öregapám nem vesztette el a hidegvérét. A korpásvödör csörgetésével, mint jól bevált módszerrel, sikerült a bikát visszacsalogatnia az istállóba. Miután túl volt az ijedelmén, Imolya belenézett a táskájába, hogy nem hullott-e ki belőle valami. Aztán mérlegelni kezdte, miként juthatna vissza simán a földre.

Ebben a percben velőtrázó kiáltást hallottunk:

– Nééróó!

Majd egy halkabbat, rekedtebbet:

– Segítség!

Az istálló jó harminc méterre volt a nyári konyhától. Mire odaértünk, csak azt láttuk, hogy nagyapó tapogatózva kúszik végig a jászolban. Tenyere vérszínnyomokat hagyott deszkán, falon. Szólni nem szólt, de valami iszonyú könyörgés égett a szemében. A fejősökhöz érve szinte kibukott a jászolból. Odarohantunk, kinnal-bajjal fölsegítettük a szalmáról. Belekapaszkodott a vállunkba, és fél lábomra kijárat felé vonszolta magát.

A bika villámló szemmel figyelt bennünket. Azt hihette, hogy meg van kötve, pedig nagyapám éppen csak belefűzte kötelét a jászolkarikába.

Ahogy átértünk a loistállóba, intett, hogy reteszeljük be az ajtót, és erőltlenül a priccse hanyatlott. Vászongatyájának bal szarát addigra átáztatta a vér. Tudtuk, hogy kiáltásnyira egy árva lélek sincs a kézbesítőn kívül, aki szorult helyzetünkből kimenthetne bennünket.

Dobogást hallottunk, majd egy lélegzetvételnyi csönd után nagyot dörent az ajtó.

– Istenkém, istenkém, nyújts nekünk reményt a menekülésre! – fo-háskodott Viola. – Ugye nem bír ide betörni?

– Hogyne bírna! Ha a másfél colos asztallapot fölaprította, ez a korhadjt ajtó már meg se kottyán neki – nyögdecsele nagyapó. – A félfa is gyenge, a sarokvasak ki vannak lazulva.

Egy újabb puffanás eszembe juttatta anyám intelmét: „Vigyázz, gyermekem, nehogy a Néró felökleljen.” Szám elé kaptam a kezem, összeszorítottam a fogam, de a félelemtől, hogy élve innen nem szabadulhatok, rázni kezdett az elfojtott sírás.

– Ne... ne ess kétségbe! – szólt elcsukló hangon nagyapó. – Nincs minden veszve. Kapd föl a vasvillát, és szórj trágyát a küszöbre!

Ötlete jónak bizonyult. Az átható, erős büztől a bestia prüszkölni kezdett, és abba hagyta az ostromot.

A csukott ajtó miatt az istállóban nagy volt a fülledtség. A lovak vadul csapkodtak a farkukkal, folyt róluk a verejték. Izzadtunk mi is, és tehetetlenül néztük a sebesültet, akinek a vére csíkokat rajzolt a takaróra.

– Üzenni kéne anyámnak. De kitől és hogyan? – töprengett Viola. Sosem ér haza a piacról.

A piactér közvetlenül a csárda mellett terült el. Szombatonként a reggeli órákban itt ütötte fel sátrát a vásznas, a bocskoros, a papucsos, és mivel a városi piac messzebb esett tőlünk, ide jártak vásárolni a zselérasszonyok is, már amennyire a zsebkendőjük csücskébe kötött pénzecske engedte. Megjelentek a disznókupecsek, gyümölcsös- és baromfiskofák, tojásszedő zsidók is, hogy az ostoroki parasztok tájékozatlanságát kihasználva elhappolják mindazt, ami áron alul fölvásárolható.

Nagyanyám okos, körültekintő asszony volt. Nem sietett megválni a jércéitől. Honnan is sejthette volna, hogy a férje élet és halál között lebeg.

– Édes Violám...

A nagynéném valósággal zavarba jött. Ilyen gyöngéd szeretettel még sohasem szólította az apja.

– Édes Violám, ne várd anyádat, hanem lépj mellém. Szörnyű dolog történt velem. A lányom vagy, szemérmes vagy, azt is tudom, hogy tisztelsz engem, de most ne törődj semmivel. Úgy ápolj, mintha irgalmasnővér volnál.

A lovak itatóvödrében volt valamicske víz. Viola megmártotta benne a zsebkendőjét, majd arcát félig elfordítva nekilátott, hogy lefejtse apjáról a véres gatyát. A nagyapa combja tövén mély seb tátongott. Kedvenc bikája ott mártotta bele a szarvát.

Fölmásztam a takarmányosládára, és kidugtam fejem a szellőzőnyíláson. Azok a piacról hazatérő szomszédok, akik Imolya vészkiáltásait meghallották, ott álltak egy-két méternyi távolságra a kerítéstől, de nem csoportban, hanem szétszórtan és futásra készen.

Házörzői buzgalmukban a kutyák szakadatlanul ugatták őket. A Nérot már ez is bosszantotta. Egy szempillantás alatt a kapunál termett. Csattogott a szarva, repült a kutyaól cserepe. A bernáthegyi vicsorgatta a fogát, rövid lánca azonban meggátolta abban, hogy cselmozdulatokkal védekezzen. Egy erősebb dőféstől elterült, keserves vakogással vég-sőket vonaglott a földön.

Ágról ágra lépve, a kézbesítő megállapodott a fa nyakában. Onnan az egész portát szemmel tarthatta, sőt a háztető fölött kitekinthetett az országhútra is.

– A hatóság embere vagyok. Senki sem cselekedhet a parancsom nélkül. Kísérletezésnek itt nincs helye! – kiáltotta ráspolyos hangján. – Ha túlbecsülném a saját erőmet, képességemet, lemásznék a fáról, kitenném magam a kockázatnak, de amint látják, nem mozdulok. Óvakodjanak maguk is a bikától. Aki baráti érzéstől fűtve mindenáron tenni

akar valamit Bodrogi Péter érdekében, az lovagoljon el a csendőrökért.

Telt-múlt az idő. Benn az istállóban összevegyült a trágya és az alvadt vér szaga. Nagyapó arca pergamenszínűre váltott, szembogara mozdulatlanul meredt a pókhálós mennyezetre.

– Pistikám, fiacskám, én hamarosan elmegyek – szólt vontatottan. – Oda a tízévnyi haladék. A Néró meghiúsította a legszebb reményemet.

A bika alighanem meghallotta a nevét, mert fújtatni kezdett, mint a gőzmozdony. Megint kihajoltam a szellőzőnyíláson. Újabb arcok jelentek meg, szinte egész Ostorok ott rajzott már a tanyánk körül. A vakmerőbbek a kapu előtt álltak, vagy a kocsijukon ültek, a kevésbé bátrak behúzódtak a kukoricagóréba. Hol jobbra, hol balra fordították a fejüket, már aszerint, hogy a Néró merre vette az irányt.

– Szépen elintézte az öregot – jegyezte meg az egyik. – Abból sem lesz több ember.

– Újoncokat idomító káplár volt a tizenégyes háborúban – így a másik. – Azt hitte, hogy erre a fenevadra is büntetlenül ordibálhat.

– Imolya, hé! – szólt a harmadik. – Jönnék-e már a csendőrök?

A kézbesítő elnézett az országot felé, és a fejét ingatta.

A vasból öntött csendőr urak, akik oly rettenthetetlenek voltak Dér András kínzásában, valahogy óvakodtak szemtől szembe kerülni a tízmázsás bikával. Egyedül Dallos Dezső szánta rá magát, hogy kiszabadítson bennünket az istállóból. Lövésre kész puskával közeledett a kerítéshez. A prédaleső, éhenkórász Dimovicsok késekkel, edényekkel folszerelve és egymást lökdösve jöttek utána.

Szóltam nagyapónak, hogy mire készül a tekintetes úr.

Szemérmére igazította a véres zsebkendőt, és maradék erejével a könyökére támaszkodott.

– Az istenért se! – mondta zihálva. – A sörét szétfröccsen a Néró vastag bőrén. Halálos lövést csak golyós puskával lehet rá leadni.

Szavait hűen közvetítettem Imolyának, ő pedig a körtefa hegyéből Dallosnak.

– Akkor mi legyen vele? – hangzott kisvártata a kérdés.

– Várja meg, hogy lecsillapodjon, és vezesse át a tanyájára. Törvényszékkel fenyegetőzik. Legyen hát az övé. Nem akarok halálom után az adósa maradni.

A mocorgástól vagy inkább a lelki izgalomtól ismét eleredt a vére. Már nemcsak nyögött, hanem jajgatott is fájdalmában. Ettől valósággal rémületbe estünk, mert jajgatni még sohasem hallottuk.

A bekötőúton ekkor bukkant föl nagyanyám. Lépteit szaporázva közeledett a kiskapuhoz. Izgatott kiáltások hallatszottak mindenfelől. A kézbesítő kidugta csontos ábrázatát a lombok közül, de szavai belevesztek az általános hangzavarba.

Nagyanyó keze már majdnem a kilincsen volt, amikor két markos le-
gény utána ugrott, és visszarántotta.

– Miért akartok föltartóztatni? Mulattat benneteket a bika? Hagyná-
tok, hogy az egész családomat legyilkolja? Takarodjatok innét!

Addig háborgott, hogy elengedték. Nem latolgatta az esélyeit. Benyi-
tott. A zaj hirtelen félbeszakadt. A szájtátó sokaság megkövülten fi-
gyelte.

– Jaj, nagymama!

Ennél többet én sem bírtam kinyögni.

Kikerülte a Vitéz tetemét. Ott állt védtelenül a szellőzőnyílás alatt.
Örökké viselt fekete kendőjében, állig gombolt kékfestő ruhájában ma-
ga volt a megtestesült egyszerűség. A Néró, aki épp a nyári konyha fa-
lát véste a szarvával, ügyet sem vetett rá.

– Pistikám, mi van nagyapáddal?

– Vérben fekszik, de él.

– Akkor még van mentség.

Gyorsan eloldozta a fejősteheneket, és kiterelte őket az istállóból.
Egy nyaláb gyenge csalamádét vitt az udvar másik végébe. A bikával
együtt mind odacsődültek, mohón enni kezdtek. Szabad volt az út a
börtöncellánk felé.

Elsőnek Pogány Júlia lépett be.

– Ó, irgalmas egék! – szörnyülködött az elébe táru-
ló kép láttán. – Megmondtam idejekorán, hogy ebben a bikában sötét erők lakoznak,
de hogy épp a saját gazdáját öklelje föl, erre nem gondoltam. Hogy ér-
zed magad, Péter?

– Zúg a fülem, és forog velem a világ – hörögte nagyapám.

– Beviszünk a szabadkai kórházba. Az orvosok még ma délután ösz-
szevarrját a sebedet.

– Nekem, Julis, már nem lesz délután. Érzem, hogy perceken belül
vége mindennek.

– Amíg engem látsz, ne add föl a reményt – mondta magabiztos han-
gon a szomszédasszony, majd szembefordult Violával: – Eddig te voltál
az egyetlen nő idebenn, megtestesítője gyöngédségnek, odaadásnak.
Csak éppen a biblia intelméről feledkeztél meg. „Atyádnak szemérmét
föl ne fedd, mert kiokád tégedet a föld.”

– Rettenetes volt látni – szipogta nagynéném –, de hát mit tehettem
volna?

– Mit magyarázgassak? Nincs vesztegetni való időm.

Lecibálta rólam fehér pamutingemet, csíkokat hasított belőle, és szo-
ritókötéssel bepólyázta öregapám combtövét. Nagyanyó már jött a la-
vórral, szivaccsal, gyorsan lemosták a sebesültet, és tisztát adtak rá. A

szomszédok ugyanakkor szénából puha fekhelyet készítettek számára az egyik kocsiderékban.

A jércékért kapott pénzt nagymama belecsúsztotta Julis néni zsebébe, és így szólt:

– Te leszel az uram kísérője. De nehogy repülve vigyétek a göröngyös úton!

Elindultak. Nagypó még egyszer visszaneézett a tanyájára, és keserűen legyintett.

Miután elfogyott a csalamádé, a Néró már megint azt nézte, hogy kit vagy mit lehetne ízzé-porrá zúzni. A góréban lapuló embereknek azonban mentő ötletük támadt. Meggörbítették a répaszedő villa egyik ágát, a másikra meg kukoricacsövet szúrtak, s ezzel odacsalogatták. Ahogy kitátotta a száját, a kampót hirtelen mozdulattal beleakasztották az orrkarikájába. Állt, mint egy kezes bárány. Zsákot húztak a fejére, hogy ne lásson. Minden testrészére, még a heréjére is kötelet hurkoltak. Ezt is angyali nyugalommal tűrte. A kézbesítő, aki közben lemerészkedett a fáról, nem kis büszkeséggel mondta:

– Foglyul ejtettünk, bikuci. Most merészelj csak hetvenkedni!

A sípoló hang hallatára vetett egyet magán, csak úgy söpörte a körülötte levőket.

A kerítésen kívül valami csúfondáros alak elkiáltotta magát:

– Imolya, föl a fára!

– Föl ám az anyád hasára!

A hatóles góré mozgott, minden eresztékében recsegett. Az volt a szerencsénk, hogy Dallos Dezső traktorosa éppen megérkezett. Határozott mozdulatokkal a gép vontatóláncához kötötte a Nérót, majd hosszan dudálva kihajtott az udvarról.

(Részlet a szerző díjnyertes regényéből)